

Remissyttrande avseende betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9)

Yttrande rörande förslagen om att införa grundläggande svenska samt kompletterande åtgärder

Linnéuniversitetet välkomnar i stora drag utredningens förslag om att stärka utbildningen för flerspråkiga elever genom att införa en ny kurs, *Grundläggande svenska som andraspråk*, genom att höja behörighetskraven för lärare i svenska som andraspråk och att förstärka kunskapen om flerspråkiga elevers lärande genom att se över målen för den utbildningsvetenskapliga kärnan i lärarutbildningen.

Centrala åtgärder som vi ställer oss positiva till

1. Linnéuniversitetet bedömer att förslaget att införa ytterligare en kurs, *Grundläggande svenska som andraspråk*, inom ämnet *Svenska som andraspråk* tillgodoser de behov som har stöd i forskning och som har uppmärksammats i betänkandet (se avsnitt 5.2 samt 8.1.1). Därför välkomnar vi förslaget.

2. Lika viktigt och välkommet är förslaget om höjning av behörighetskraven för undervisning i svenska som andraspråk (se avsnitt 5.3.2 samt 8.2.4). Detta bör i enighet med utredningens förslag gälla samtliga utbildningsnivåer, inklusive vuxenutbildning inom SFI.

Vi välkomnar också den förespråkade satsningen på fortbildning av yrkesverksamma lärare, företrädesvis genom lärarlyftet. Denna satsning bör omfatta såväl behörighetsgivande kurser för undervisning i *Grundläggande svenska som andraspråk* som för undervisning i *svenska som andraspråk*. Vi ställer oss också positiva till förslaget om att ”förstärka målen i den utbildningsvetenskapliga kärnan i syfte att lärare i alla skolämnen, även de som inte är lärare i svenska eller svenska som andraspråk, ska ges grundläggande kunskaper om andraspråksutveckling samt om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt.” (se avsnitt 8.2.3). Det är av yttersta vikt att också erbjuda sådan fortbildning.

3. Att elever inledningsvis följer kursen *Grundläggande svenska som andraspråk* medför däremot inte att de inte ska ges möjlighet att börja läsa flera ämnen, och det skulle behöva framgå tydligare än vad som nu görs i betänkandet. Annars riskerar en förlagd föreställning återkomma, den om att man först måste lära sig svenska och först därefter kan börja läsa andra ämnen. Utredningen lyfter på olika sätt angelägenheten om att elever ska utveckla svenska som ett kunskapsspråk. För att utveckla kunskapsspråk parallellt med vardagsspråket behöver elever tidigt möta och använda språket i skolans alla ämnen, med stöd av studiehandledare.

En central kritisk synpunkt

I utredningen beskrivs ämnena svenska och svenska som andraspråk som likvärdiga (se t.ex. s. 182, 187, 199, 358; se även Skolverkets översyn av svenskämnen, Dnr 2020:1858 samt SOU 2025:19, t.ex. s. 423). Men samtidigt implicerar vissa förslag och formuleringar i betänkandet snarare en bristsyn på ämnet svenska som andraspråk. Vi är kritiska mot formuleringar som inte harmonierar med de gällande styrdokument, och där ämnena beskrivs som likvärdiga. Det gäller framför allt förslaget 8.1.8, punkt 4: ”Rektor ska besluta [...] när en elev ska övergå från ämnet svenska som andraspråk till ämnet svenska.” på sidan 180. Det handlar enligt förslaget inte om ’om’ utan om ’när’ eleven ’ska’ börja läsa det underförstått riktiga svenskämnet. Svenska som andraspråk reduceras således till ett andra klassens ämne och inte ett med ämnet svenska likvärdigt ämne. Vidare reducerar den skarpa ’ska’-formuleringen svenska som andraspråk till ett stödämne och inte som ett ämne i sin egen rätt. Därmed riskerar formuleringen att stigmatisera elever som läser ämnet. ’Ska’-formuleringen återspeglar vidare en enspråkig norm där målet är att övergå till ämnet svenska – stick i stäv med såväl läroplanernas formuleringar om en mångkulturell och flerspråkig skola som med utredningens egna skrivningar om densamma.

En konsekvens av skrivningen skulle också kunna bli att bedömningen av att kunna ämnet i alltför hög grad skulle fokusera på formell korrekthet i språket på bekostnad av att uppmärksamma utvecklingen av kommunikativ förmåga på elevens kognitiva nivå, det vill säga den aspekt som skiljer i bedömningen mellan svenska och svenska som andraspråk i nationella prov. Förslaget i betänkandet går alltså emot den kunskap som finns om hur andraspråksdrag kan följa med när den som utvecklar ett nytt andraspråk tar sig an nya utmaningar på högre nivåer, såväl mot högre betygskriterier som i målen för kommande årskurser i grundskolan och gymnasiet, och även i fortsatta studier. Se exempelvis en formulering som återkommer i betygskriterier om elevers muntliga och skriftliga kommunikation från årskurs 6 och uppåt: ’[...] kan i olika grad innehålla andraspråksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten’.

Linnéuniversitetet föreslår att formuleringen ”när en elev ska övergå från ämnet svenska som andraspråk till ämnet svenska” som återfinns i flera förslag och redovisas i bl.a. avsnitt 8.1.8, bearbetas så att den skarpa ”ska”-skrivningen tas bort. Det kan exempelvis vara lämpligt att inte bara låta nationellt kartläggningsmaterial (som i förslaget i avsnitt 8.1.9) ligga till grund för beslut utan även låta skillnaderna i syfte och centralt innehåll i kursplanerna i svenska som andraspråk respektive svenska ligga till grund för vilket av svenskämnen som eleven ska läsa. [Se t.ex. sammanställningen från Nationellt Centrum för svenska som andraspråk \(NC\)](#) för grundskolan och [motsvarande sammanställningar från NC](#) för gymnasiet.

Ytterligare kommentarer

Följdförslag utifrån utredningens förslag att det inte ska vara möjligt att få betyg i de båda svenskämnen på gymnasiet

I betänkandet föreslås att det inte ska vara möjligt att läsa och få betyg i både Svenska och Svenska som andraspråk på gymnasiet (se avsnitt 8.1.11), något som är möjligt idag genom att det ena ämnet kan läsas som individuellt val. Den möjligheten har givit elever som kommit långt i sin andraspråsutveckling tillfälle att studera mer språk och litteratur på svenska, samtidigt som de fortsatt har fått undervisning i svenska som andraspråk.

I linje med utredningens förslag om att gymnasiebetyg ges i antingen svenska eller svenska som andraspråk föreslår Linnéuniversitetet att en ny gymnasiekurs införs, *Svenska som andraspråk, fördjupning*. Den kursen ska kunna läsas som individuellt val, det vill säga samtidigt som eleven läser de olika nivåerna av svenska som andraspråk. Kursen bör omfatta 100 p och ge meritpoäng. En sådan kurs skulle ge elever möjlighet att arbeta vidare med såväl språk som litteratur och sakprosa på innehållsligt och tankemässigt komplex nivå samtidigt som bedömningen görs utifrån ett andraspråksperspektiv.

Innehåll i Grundläggande svenska som andraspråk

I betänkandet föreslås att Skolverket ges i uppdrag att utforma kursplanens innehåll i *Grundläggande svenska som andraspråk*. Linnéuniversitetet vill betona att kursens innehåll behöver skilja sig från kursplanen i svenska som andraspråk. Det grundläggande språkliga lärandet behöver synliggöras i fråga om exempelvis ordförråd och grammatiska strukturer. Elever ska ges stort utrymme för utveckling av kommunikativa färdigheter som gör det möjligt att fungera i kamratgrupp och i det nära samhället, kopplat till ålder och behov. Kursen bör liksom nuvarande kurs innehålla ett rikt inflöde av texter, exempelvis skönlitteratur, och de ska vara anpassade till elevens ålder, skolbakgrund och påbörjade utveckling av svenska som andraspråk. För elever som inte tidigare haft möjlighet att lära sig läsa och skriva ska kursen bidra till elevens grundläggande litteracitetsutveckling. För elever som läser och skriver med andra skriftsystem ska kursen bidra till latinisering.

Om mer undervisningstid i Grundläggande svenska som andraspråk

Linnéuniversitetet ställer sig bakom förslaget att nyanlända elever i de senare skolåren bör få möjlighet till mer undervisningstid i svenska som andraspråk än vad som anges i timplanen (se avsnitt 8.2.2). Särskilt under den första tiden, i upp till cirka tre månader, bör de få möjlighet att i huvudsak läsa *Grundläggande svenska som andraspråk* så att kommunikationen om skolans vardag utvecklas innan de börjar delta i undervisning i fler ämnen.

Hur många ämnen en elev sedan börjar läsa och i vilken takt de introduceras behöver planeras utifrån bland annat kartläggningen av elevens tidigare skolbakgrund. Linnéuniversitetet delar utredningens oro för att elever inte får tillräcklig undervisningstid (se avsnitt 8.2.2) och föreslår därför att den samlade undervisningstiden bör vara densamma som för elever som följer de vanliga timplanerna i grundskolan och på nationella gymnasieprogram. Det vill säga att

eleven får mer undervisning i kurserna grundläggande svenska som andraspråk respektive svenska som andraspråk i de fall eleven ännu inte följer undervisningen i alla ämnen. Det vore även möjligt att studiehandledning ingår i den samlade undervisningstiden, i de ämnen eleven börjar läsa utöver grundläggande svenska som andraspråk och svenska som andraspråk.

Om beslut om vilket svenskämne en elev ska läsa

I betänkandet föreslås att rektor kan delegera vem som fattar beslut om vilket svenskämne en elev ska läsa. Linnéuniversitetet föreslår istället att beslut fattas i samråd mellan rektor och den lärare som gjort kartläggningen. Det är viktigt eftersom rektorn ansvarar för att organisera undervisningen.

Funktionen för ett nytt kartläggningsmaterial

Utredningens förslag om ett nytt kartläggningsmaterial (se avsnitt 8.1.9) påverkas av de ovan nämnda förslagen från Linnéuniversitetet. Linnéuniversitetet föreslår att kartläggningsmaterialet i samtliga tre steg samt bedömningsmaterialet för att följa elevers andraspråksutveckling som är publicerade på Skolverkets webbplats ingår i underlaget för att utveckla det nya kartläggningsmaterialet. I praktiken bör det bli en bearbetning av det befintliga materialet. Exempelvis kan en elevs ämneslitteracitet (kartläggning, steg 3) i andra ämnen påverka tiden en elev kan behöva för kursen *Grundläggande svenska som andraspråk*, vilket kan vara värdefullt att ha kännedom om redan från början.

Yttrande rörande förslagen om modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål

Linnéuniversitetet välkomnar de åtgärder som föreslås för att främja kvalitet och likvärdighet i modersmålsundervisning (se avsnitt 17.2) och för att främja nyanlända elevers kunskapsutveckling genom studiehandledning på modersmålet (se avsnitt 17.3). Förslagen härrör från utredningen SOU 2019:18 och de tillgodoser behov som uppmärksammas såväl i den aktuella utredningen som i forskning. Därför välkomnar Linnéuniversitetet förslagen.

Linnéuniversitetet vill samtidigt lyfta några av de viktiga förslag i SOU 2019:18 som har utelämnats utan några kommentarer. Vi hänvisar till den utredningen för motiveringar och förklaringar. Dessa åtgärder borde enligt vår mening också genomföras för att åstadkomma högkvalitativ undervisning och göra det möjligt att genomföra den forskning som även denna utredning föreslår:

1. Huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål ska inte vara begränsad till sju läsår
2. Antalet deltagande elever ska inte begränsa huvudmannens skyldighet att anordna undervisning i ämnet modersmål
3. Elever ska kunna få modersmålsundervisning i mer än ett språk
4. En mer flexibel grundläraresexamen samt ändrade krav för behörighet att undervisa i ämnet modersmål

5. Utbildningar i fler språk måste tillförsäkras

6. Forskarskola för lärare i ämnet modersmål bör inrättas

Utredningen föreslår i enlighet med SOU 2019:18 förstärkt rätt till studiehandledning på modersmål för nyanlända elever, vilket vi ställer oss positiva till. Däremot saknas här det som finns med i förslaget för modersmålsämnet, nämligen att Skolverket bör ges i uppdrag att samordna och driva utvecklingen av studiehandledning på modersmålet. Vi menar att detta också kunde stärka både kvaliteten och tillgängligheten för studiehandledning på modersmål nationellt. behöva för kursen *Grundläggande svenska som andraspråk*, vilket kan vara värdefullt att ha kännedom om redan från början.

I ärendet har prorektor Niklas Ammert beslutat. Yttrandet har sammanställts av Karin Rehman, filosofie doktor i svenska språket med inriktning flerspråkighet, Päivi Juvonen, professor i svenska som andraspråk, Robert Walldén, gästprofessor i svenska som andraspråk och Anna Lundström, universitetsadjunkt. Alla ingår i lärarlaget för svenska som andraspråk vid institutionen för svenska språket.